

УДК 378.24

ТЕТЯНА ГОРЕТЬКО, аспірант
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Адреса: вул. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна
E-mail: t.a.g@i.ua

ТЕНДЕНЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІТ-МЕНЕДЖЕРІВ У СВІТОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано практичні та теоретичні аспекти глобальних тенденцій розвитку сучасної освіти – конвергенції (інтернаціоналізації) та дивергенції (оновлення змісту освіти, зміни в кількісному і якісному складі студентів, конкуренція між навчальними закладами, партнерство з бізнес-сферою), а також окреслено економічні та демографічні фактори, що впливають на них. Виокремлено тенденції, характерні для професійної підготовки менеджерів загалом (диверсифікація навчальних закладів, диференціація навчальних бізнес-програм освітніми закладами, посилення зв'язків системи підготовки менеджерів зі сферами науки та бізнесу) і ІТ-менеджерів зокрема (з огляду на множинний характер ІТ-менеджменту та специфіку розвитку української ІТ-галузі). Особливу увагу приділено важливості розвитку іншомовних компетенцій ІТ-менеджерів. Проаналізовано коло вмінь і навичок, необхідних ІТ-менеджерам для роботи на національних і міжнародних ринках у відповідності до сучасних вимог роботодавців. Зроблено висновок, що професійна підготовка ІТ-менеджерів набуває особливого значення з огляду на потреби сучасного ринку праці. Наголошено на важливості подальшого вивчення особливостей сфери ІТ-менеджменту та розширенні наявних навчальних програм з цієї спеціальності.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація освіти, професійна освіта, освітній простір, інформаційні технології, менеджмент, ІТ-менеджер, тенденції

ВСТУП

Вплив інформаційних технологій на світову економіку значно посилюється за останні десятиліття. ІТ-сектор перетворився на потужний ресурс міжнародного ринку й суттєво прискорює процес глобалізації. Вочевидь, ефективне управління ІТ-ресурсами і, відповідно, професійна підготовка спеціалістів з управління цими ресурсами – ІТ-менеджерів – набувають все більшого значення. Оскільки ІТ-менеджмент знаходиться на перехресті двох фундаментальних галузей – менеджменту та інформаційних технологій, професійна підготовка ІТ-менеджерів має охоплювати обидва ці напрями, кожен з яких має свої особливості.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Проаналізувати тенденції професійної підготовки ІТ-менеджерів у світовому освітньому просторі.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміст професійної освіти в будь-якій галузі постійно трансформується у відповідності до вимог ринку. В першу чергу, це стосується галузей, що стрімко розвиваються, в тому числі, ІТ-менеджменту. Питання розвитку професійної освіти

за кордоном досліджувало широке коло науковців, серед яких М. А. Вайнтрауб, І. М. Грищенко, Т. І. Левченко, О. Н. Олейникова, Н. Г. Ничкало, Л. П. Пуховська. Особливості професійної підготовки менеджерів висвітлювали у своїх роботах Л. М. Базавлуцька, Н. В. Дуднік, О. М. Ельбрехт, О. О. Лаврентьєва, О. Є. Узун, А. В. Шегда та ін. Водночас, напрям професійної підготовки ІТ-менеджерів потребує глибшого вивчення.

При проведенні аналізу застосовувалися загальнонаукові методи дослідження, в тому числі вивчення та аналіз довідкових, наукових, навчальних друкованих та електронних джерел, статистичних даних, а також методи порівняння, систематизації та узагальнення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасні тенденції розвитку освіти можна розглядати на кількох рівнях. Такі макро-тенденції як конвергенція (інтернаціоналізація) та дивергенція освіти спостерігаються в багатьох країнах та знаходять своє відображення і в теоретичних аспектах (постійне оновлення змісту освіти), і в практичній діяльності (збільшення кількості студентів ВНЗ, подовження обов'язкової освіти, урізноманітнення закладів освіти, покращення кваліфікаційного забезпечення вищої освіти, навчання впродовж життя) [3]. Водночас, за оцінками Британської Ради [6], через демографічні та економічні фактори у найближчі роки у світі сповільняться темпи зростання сегменту вищої освіти (до 1,4 % на рік, порівняно з 5–6 % на рік протягом попереднього десятиліття), а також кількості студентів, які навчаються з кордоном. З іншого боку, значно посиляться міжнародне співробітництво в сегментах наукових досліджень та викладання. На думку Британської Ради, це свідчить про перехід інтернаціоналізації вищої освіти на нову стадію, де міжнародні дослідження та викладання матимуть не меншу вагу, ніж міжнародна мобільність студентів. Крім того, завдяки потужному економічному впливу країн, що розвиваються (Китай, Індія, Бразилія), зараз відбувається віддалення освіти від «західної концепції» інтернаціоналізації. Також з'являються нові моделі міжнародного співробітництва між освітніми закладами, зменшуються державні інвестиції у вищу освіту, що змушує освітні заклади розвивати наукову й дослідницьку діяльність у партнерстві з бізнес-сферою (там само).

Поняття інтеграції є визначальним у сучасному освітньому просторі ЄС: в рамках цього процесу відбувається формування у студентів певних спільних знань, умінь, навичок і цінностей, що надають їм змогу реалізувати себе в сучасному європейському суспільстві [3].

Процеси інтернаціоналізації, націлені на створення загального освітнього простору, характеризуються синергією формальних і неформальних траєкторій навчання, збільшенням інвестицій у розвиток людських ресурсів за активної участі соціальних партнерів, розвитком інновацій у викладанні й навчанні, вдосконаленням механізмів оцінки якості професійної освіти, а також її результатів [4]. Натомість, процеси дивергенції спрямовані на збереження особливостей національних систем освіти і визначаються історичними, культурними, економічними, географічними факторами, структурою систем освіти тощо [3].

Провідні освітні установи Сполученого Королівства (в т.ч. Оксфордський Університет, Британська Рада) відзначають інтернаціоналізацію як одну з найпотужніших тенденцій сучасної вищої освіти [12; 6]. Вона зумовлена такими факторами, як підвищення вимог до якості викладання, зростання конкуренції між навчальними закладами, потреба у фахівцях, здатних працювати не лише на національних ринках,

але й на глобальному, розвиток міжнародного наукового співробітництва [6]. Болонський процес є одним із найвідчутніших проявів інтернаціоналізації освіти.

Для європейського освітнього простору також характерні ще кілька загальних тенденцій розвитку: поглиблення особистісно орієнтованих підходів, освітньої автономії та широке використання інформаційних технологій [3].

Серед напрямів розвитку професійної освіти як такої можна виділити кілька тенденцій, важливих для професійної підготовки саме менеджерів: диверсифікація навчальних закладів (виникнення різних структур і установ (державних і комерційних) в системі освіти і поза нею та посилення конкуренції між ними), диференціація навчальних програм освітніми закладами (в тому числі розширення кола програм дистанційного навчання), посилення зв'язків системи підготовки менеджерів зі сферами науки та бізнесу [5].

Варто наголосити, що професійна підготовка IT-менеджерів як один із напрямків професійної підготовки менеджерів знаходиться на стадії становлення і зазнає впливу тенденцій як спільних для всієї цієї сфери, так і специфічних.

IT-менеджери мають володіти унікальним набором знань і умінь у бізнес-сфері (економіка, проектний менеджмент, формування бюджету, логістика, ведення переговорів, управління персоналом), в галузі інформаційних технологій (кібербезпека, програмування, хмарні технології, веб-дизайн), права (трудова й інформаційне законодавство) тощо. У зв'язку з цим тенденція наближення професійної освіти до ринку праці набуває особливого значення для цієї спеціальності. Однією з численних змін, що зазнав бізнес за останні два десятиліття завдяки розвитку інформаційних технологій є те, що компанії почали рухатися від «комп'ютерної самодостатності до керованої залежності» [9, с. xvi], і до виконання саме цієї функції керування інформаційними технологіями мають бути готові випускники ЗВО за спеціальністю «IT-менеджмент». У цьому контексті партнерство навчальних закладів, установ та бізнесу стає інструментом не лише фінансування освіти, але й взаємовигідного навчання, підготовки та впровадження спільної політики. Таке партнерство дає можливість освітнім установам пропонувати цільові й інноваційні навчальні програми, безпосередньо залучаючи до їхньої розробки роботодавців і таким чином підвищуючи можливості працевлаштування своїх студентів [8].

Яскравим прикладом такого партнерства в галузі IT є американська транснаціональна компанія Cisco, один із світових лідерів в області високих технологій. Особливістю її бізнес-моделі є розгалужена система навчання та сертифікації інженерів з комп'ютерних мереж, а сертифікати компанії є одними з найвідоміших у комп'ютерній індустрії. Академія Cisco має більше 7,8 мільйона студентів і 22 тисяч викладачів в 170 країнах. Лише минулого року Cisco співпрацювала з 30 тисячами освітніх закладів по всьому світу.

У своєму звіті щодо професійної освіти в Австралії [7] Cisco визначає низку глобальних трендів, зокрема розширення кола осіб, що навчаються, та зміна їхнього складу, зростання конкуренції між освітніми структурами, зростання попиту на висококваліфікованих фахівців, ширше використання методів дистанційного та змішаного навчання, тісніша співпраця між навчальними закладами й роботодавцями. Також Cisco звертає увагу на кілька негативних тенденцій у галузі професійної освіти: зменшення попиту на послуги освітніх закладів з боку роботодавців та велику частку студентів, які не завершують навчання. Наприклад, п'яту частину студентів в

США і сьому в Канаді відраховують після першого курсу. Саме тому однією з актуальних вимог до якісної професійної освіти є те, що вона має випереджувати діючі виробничі процеси й орієнтуватися на поєднання фундаментальної підготовки з інноваціями [1, с. 4], що набуває особливого значення для професійної підготовки спеціалістів в галузях, пов'язаних з ІТ.

В ІТ-сфері також надзвичайно яскраво проявляється ще одна тенденція сучасної освіти – зростання швидкості навчання, що зумовлюється стрімким розвитком технологій і появою нових. Оскільки одним із безпосередніх завдань ІТ-менеджера є відстеження нових ідей та розробок на ринку, оцінювання їхньої ефективності для компанії та впровадження їх у разі потреби, він має бути готовим до постійного самовдосконалення. Відповідно, готуючи ІТ-менеджерів, освітні заклади мають приділити особливу увагу створенню умов для розвитку студентів як особистостей, готових до навчання впродовж усього життя.

Важливо зазначити, що, оскільки ІТ-менеджер є не лише технічним спеціалістом, але й управлінцем, він має бути готовим вдосконалюватися і в цьому напрямі: знати та застосовувати нові підходи до стратегічного планування бізнесу й управління персоналом, відслідковувати законодавчі зміни тощо.

Не можна не згадати про ще один надзвичайно важливий аспект професійної підготовки ІТ-менеджерів – розвиток мовної компетенції. У сучасному світі володіння іноземними мовами є одним із факторів конкурентоспроможності. Водночас, перше європейське опитування щодо мовних компетенцій, проведене Європейською комісією в 2011 році в 16 країнах, показало досить низький рівень володіння іноземними мовами майбутніх студентів. Наприклад, у Франції лише 14 % випускників середніх шкіл досить впевнено володіють однією іноземною мовою, у Великій Британії – лише 9 %, в той час як членами Європейського Союзу поставлено за мету знання випускниками шкіл двох іноземних мов [8]. У доповіді Служби інтернаціоналізації освіти в Іспанії (Spanish Service for the Internationalization of Education, SEPIE) за 2017 рік зазначається, що знання іноземних мов загалом і англійської зокрема залишається “ахіллесовою п'ятою” місцевих студентів, що не дає змоги вищим освітнім закладам країни широко впроваджувати новітні англомовні курси [11]. В Україні знання англійської, мови світової бізнес-спільноти, є однією із основних вимог роботодавців до ІТ-фахівців. Пояснюється це специфікою української ІТ-галузі: вона є третьою за обсягами експорту в країні та складає 3,4 % її ВВП [2]. Крім того, більшість фахової літератури та супровідних документів у сфері ІТ викладені англійською мовою. Таким чином, робота навіть на національному ринку, не кажучи вже про міжнародний, вимагає від ІТ-менеджера знання іноземної мови.

Окрім мовного, можна виділити ще кілька факторів, що визначають специфіку роботи ІТ-менеджерів на міжнародному ринку і, відповідно, мають братися до уваги у процесі їхньої професійної підготовки. Зокрема, оскільки число компаній, що виходять на світовий ринок, продовжує зростати внаслідок процесів глобалізації й важливу роль у цьому відіграють інформаційні технології, на міжнародних ринках спеціалісти в галузі ІТ-менеджменту потребуватимуть більш специфічних економічних і технічних знань та умінь, ніж їхні колеги на національних ринках. Підготовка таких спеціалістів вимагатиме об'єднаних зусиль викладачів, менеджерів освіти та ІТ-фахівців. Очевидно, цей процес потребуватиме інтернаціоналізації змісту навчання ІТ-менеджерів, збільшення ресурсів на нього, а також ефективного керівництва [10].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного аналізу можемо зробити висновок, що на розвиток професійної освіти в галузі IT-менеджменту впливають як тенденції, характерні для сучасної освіти загалом, так і специфічні фактори. Для забезпечення потреб ринку праці та підвищення конкурентоспроможності випускників ЗВО мають включати в програму підготовки IT-менеджерів широке коло бізнес-дисциплін, а також здійснювати фундаментальну підготовку в галузі IT, поєднуючи традиційні та інноваційні методи навчання і приділяючи велику увагу розвитку навичок самоосвіти. Оскільки розвиток IT-менеджменту багато в чому визначається специфікою розвитку інформаційних технологій, велика увага має приділятися вивченню іноземних мов.

Протягом останніх десятиліть надзвичайно динамічна сфера інформаційних технологій стала однією з рушійних сил глобалізації. У зв'язку з цим процеси глобалізації почали впливати не лише на мобільність студентів та розмах міжнародного співробітництва й конкуренцію між освітніми закладами, але й безпосередньо на навчальні програми. Відповідно, ЗВО у процесі підготовки IT-менеджерів мають враховувати, що управління інформаційними технологіями вже виходить за рамки національних ринків. З огляду на перспективність і динамічність IT-менеджменту та зростання попиту на IT-менеджерів на ринку праці, питання їхньої професійної підготовки набувають особливого значення. В той же час, оскільки сфера IT-менеджменту все ще знаходиться на стадії становлення, важливим є подальше вивчення її особливостей та розширення наявних навчальних програм з цієї спеціальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнтрауб М. А. Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія // М. А. Вайнтрауб, А.М. Романова, І.А. Мося, Я. Ю. Білоконь /наук. ред. М. А. Вайнтрауб. Київ : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. – 328 с.
2. IT-галузь та телекомунікації посідають третє місце в Україні за експортом – Кубів. 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/it-galuz-ta-telekomunikaciyi-posidayut-na-tretye-misce-v-ukrayini-za-eksportom-kubiv-881768.html>.
3. Левченко Т. І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція: монографія / Т. І. Левченко // за ред. В. М. Калюжна. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 656 с.
4. Пуховська Л. П. Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу: посібник / Л. П. Пуховська, А.О. Ворначев, С.О. Лей / наук. ред. Л. П. Пуховська. – Київ : ІПТО НАПНУ, 2015. – 176 с.
5. Узун О. Е. Тенденции развития подготовки специалистов в области менеджмента в США, Германии и Англии: дис. канд. пед. наук / О. Е. Узун. – Казань, 2001. – 153 с.
6. British Council. The shape of things to come: higher education global trends and emerging opportunities to 2020. 2012 [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/the_shape_of_things_to_come_-_higher_education_global_trends_and_emerging_opportunities_to_2020.pdf.
7. Cisco. Global trends in vocational education and training. 2011 [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.cisco.com/c/dam/global/en_au/solutions/strategy/content/training.pdf.
8. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee

of the Regions: Rethinking Education: Investing in Skills for Better Socio-Economic Outcomes Strasbourg, 2012. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/key-documents>.

9. Frenzel C. W. Management of Information Technology: Excellence in Information Systems / C. W. Frenzel, J. C. Frenzel. Boston : Cengage Learning, 1992. – 600 p.

10. Phukan S. Global Information Systems and Technology: Challenges and Opportunities for Information Systems Professionals. Information Technology Management and Organizational Innovations: Proceedings of the 1996 Information Resources Management Association International Conference. Washington : Idea Group Inc. 1996. – P. 24–28.

11. SEPIE. The Internationalization of Higher Education in Spain: Reflections and Perspectives. Madrid: Spanish Service for the Internationalization of Education. 2017 [Electronic resource]. – Mode of access : http://sepie.es/doc/comunicacion/publicaciones/SEPIE-ENG_internacionalizacion.pdf.

12. University of Oxford. International trends in higher education 2016-17. 2017 [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.ox.ac.uk/sites/files/oxford/trends%20in%20globalisation_WEB.pdf.